

1914

1914

källövningar om mordet i Sarajevo

Övningarna syftar till att träna förmågorna
(1) att *granska, tolka* och *värdera* källor (2) att
använda begrepp

Övning 1 Morden i Sarajevo

④ "Jag och mamma har det bra. Vädret är varmt och skönt. I går var det stor middagsbjudning och idag stor mottagning i Sarajevo. På eftermiddagen återigen en stor bjudning och sedan avresa med Viribus Unitis. Omfamnar er innerligt på tisdag. Papi."

Källa 1: Svarta handens stämpel/sigill (1911–1917). Sigillet stämplades på brev och dokument från organisationen. Texten runt bilden är Svarta handens motto: "Enande eller döden; Enade eller döden; Död åt tyranniet"

Källa 2: Uniformskavajen Frans Ferdinand bar när han blev skjuten 28/6 1914 i Sarajevo.

Källa 3: Svenska Dagbladets förstasida dagen efter mordet (29/6 1914).

Källa 4: Franz Ferdinands telegram till barnen på förmiddagen 28/6 1914.

” ... en tunn ström av blod sprutade från hans höghets mun på min högra kind. När jag drog fram min näsduk för att torka blodet från munnen, ropade hertiginnan till honom: 'I himlens namn, vad har hänt med dig?' Då gled hon av sätet och hamnade på golvet i bilen, med ansiktet mellan knäna. Jag hade ingen aning om att hon också var träffad och trodde att hon helt enkelt hade svimmat av skräck. Då hörde jag hans kejsarliga höghet säga: 'Sopherl, Sopherl, dö inte. Håll dig vid liv för barnen!' Då grep jag Ärkehertigen i uniformskragen, för att stoppa huvudet från falla framåt och frågade honom om han hade mycket ont. Han svarade mig ganska tydligt, 'Det är ingenting!' Hans ansikte började grimasera något men han fortsatte att upprepa, sex eller sju gånger, allt svagare till han så småningom förlorade medvetandet, 'Det är ingenting!' Sedan, efter en kort paus, ett våldsamt kvävningssljud. Det upphörde när vi nått Konak*.”

5

Källa 5: Greve Franz von Harrach, hög militär och livvakt till Sophie och Franz Ferdinand. Han berättade detta kort efter själva attentatet.

* **Konak** = regeringspalatset i Sarajevo.

Källa 6: Franz Ferdinand and Sophie färdades tillsammans med Oscar Potiorek, Bosniens regeringschef. Bredvid chauffören sitter greve Franz von Harrach, ansvarig för säkerheten

LA DOMENICA DEL CORRIERE

DEL REGNO AUSTRO

Si pubblica a Milano ogni Domenica

Uffici del giornale:

Via Solferino, N. 125

MILANO

Anno L. 8 - L. 10 -
Semestre 2.50 - 5 -

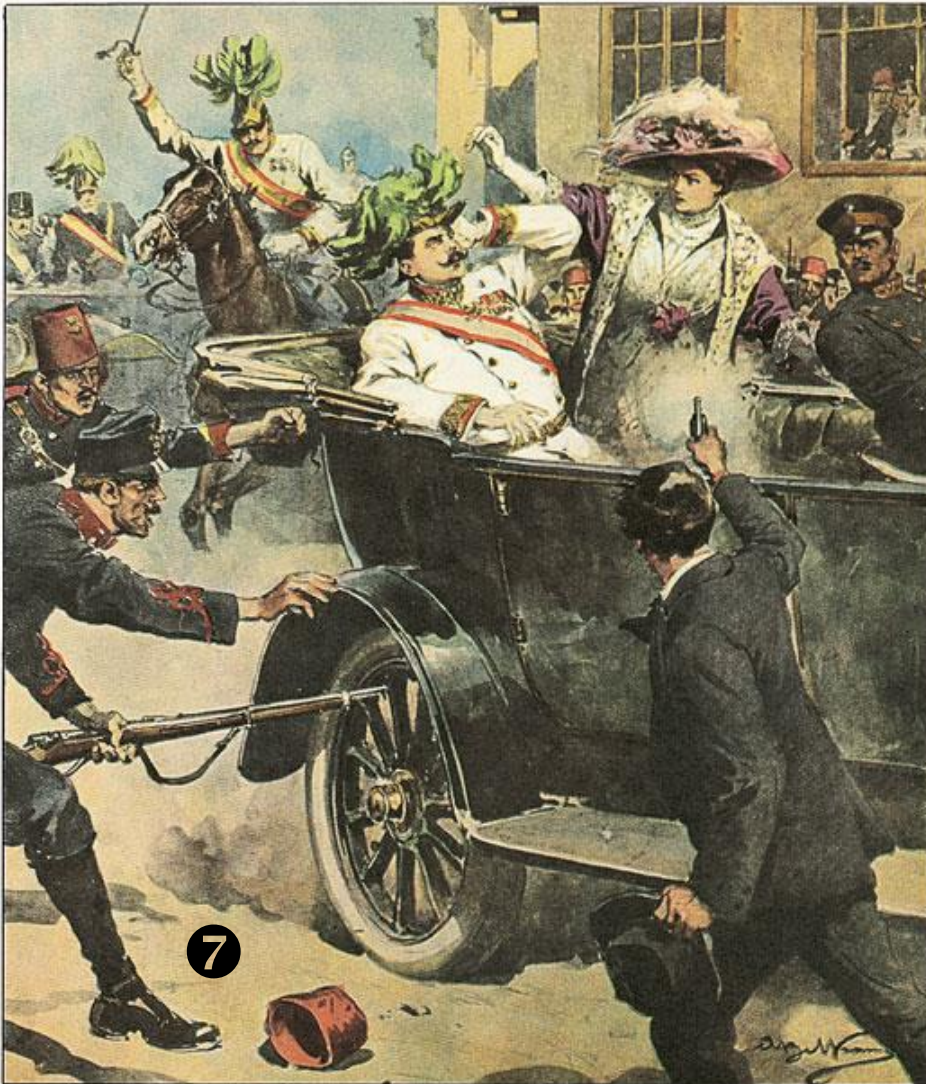
Supplemento illustrato del "Corriere della Sera"

Per tutti gli articoli e illustrazioni è riservata la proprietà letteraria e artistica, secondo le leggi e i trattati Internazionali.

Anno XVI. - Num. 27.

5 - 12 Luglio 1914.

Centesimi 10 il numero.

7

L'assassinio a Sarajevo dell'arciduca Francesco Ferdinando erede del trono d'Austria, e di sua moglie.
(Disegno di A. Beltrame).

Källa 7 Bildtexten lyder: Sarajevo. Mordet på kronprins Franz Ferdinand, arvtagare till den Österrikiska tronen, och hans fru.

Illustratör Achille Beltrame (1871-1945) italiensk tecknare. Bilden publicerades i den italienska tidningen *La Domenica del Corriere*, 5/7 1914.

”När bilen kom i bredd klev han (Gavrilo Princip) fram från trottoarkanten, drog sin automatiska pistol ur sin rock och sköt två skott. Det första träffade frun till ärkehertigen, ärkehertiginnan Sofia, i buken. (...) Hon dog omedelbart. Den andra kulan träffade ärkehertigen nära hjärtat. Han uttalade bara ett ord, 'Sofia' (...). Då föll hans huvud tillbaka och han kollapsade. Han dog nästan omedelbart. Officerarna grep Princip. De slog honom i huvudet med den platta sidan på sina svärd. De slog ner honom, de sparkade honom, skrapade huden från hans hals med kanterna på sina svärd, torterade honom, allt utom att döda honom.”

8

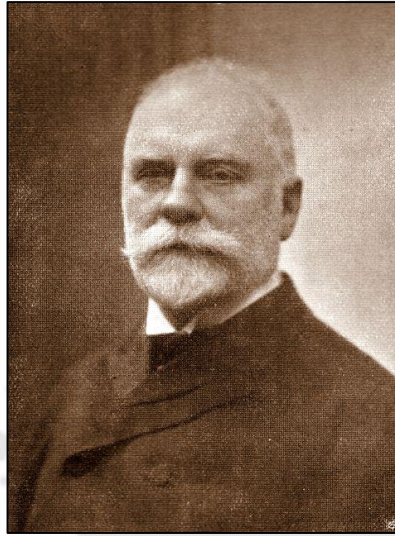
Källa 8: Ögonvittnesskildring av Borijove Jevtic, en konspiratörerna (medlem i Svarta handen). Jevtic satt i samma fängelse som G. Princip.

Källa 7: Gavrilo Princip's pistol. Pistolen finns på Wiens historiska militärmuseum. ([HGM](#))

Oskar Potiorek

Leon von Bilinski

”(...) På vägen (...) sköt en serbisk högskoleelev på kort avstånd två skott och träffade såväl ärkehertigen och hertiginnan; jag lät föra bilen till det i närheten liggande residenset,* där läkarhjälp omedelbart var tillgängligt; dock avled såväl ärkehertigen och hertiginnan inom loppet av en kvart. De båda attentatsmännen häktades omedelbart efter deras avskyvärda dåd (...) Av vad som hittills framkommit, tillhör bombkastaren den serbiska socialistgrupp, som brukar erhålla sina order från Belgrad. (...)”

10

Källa 10: Telegram 28/6 1914 från regeringschefen Potiorek i Bosnien till Österrike-Ungerns finansminister von Bilinski. På dagen för mordet var Potiorek en av kronprinsparets livvakter.

Uppgift 1. Är källan en *kvarleva (K)* eller *berättande (B)* källa om dagen för mordet på Franz Ferdinand och Sophie?

	Typ av källa			Typ av källa	
	K	B		K	B
<i>källor</i>	K	B	<i>källor</i>	K	B
Källa 1 Sigill			Källa 6 Bild på bilen		
Källa 2 Uniformskavaj			Källa 7 Tidningsbild		
Källa 3 SvDs förstasida			Källa 8 Jevtic berättar		
Källa 4 Franz Telegram			Källa 9 Princips pistol		
Källa 5 Greve von Harrach			Källa 10 Potioreks telegram		

Uppgift 2. Vilka källor skulle du använda om du vill veta ...

Problem	Motivering
Vilka Svarta handens motiv var till att mörda Franz Ferdinand och Sophie?	
Om mordet var en stor och viktig nyhet i Sverige och Europa 1914?	
Hur själva mordet gick till?	
Hur Franz Ferdinand var som make och pappa?	

Uppgift 3. A) Hur gick mordet till? De källor du kan använda: källa 2, 5, 6, 7, 8, 9 och 10. B) Värdera källornas användbarhet med hjälp av källkritiska begrepp.

	Toppen	Bra	Okej
Analys: <i>värdering och tolkning av källa</i>	Du värderar flera källors användbarhet på ett rimligt sätt	Du värderar flera källors användbarhet. Minst tre på ett rimligt sätt.	Du värderar två, tre källors användbarhet. Minst en på ett rimligt sätt.
Begrepp <i>Kvarleva, berättande källa, närhet, tendens, första- och andrahandskälla, beroende</i>	Du använder <u>alla</u> källkritiska begrepp med stor precision. Begreppen förtydligar din analys.	Du använder <u>flera</u> källkritiska begrepp på ett rimligt sätt. Begreppen förtydligar delvis din analys.	Du använder några källkritiska begrepp på ett rimligt sätt.